

KELTAINEN KIRJASTO

Todiste

The background of the cover is a textured, dark blue-grey color. In the center, there are two birds in flight. The bird in the foreground is a swallow, shown from a dorsal view with its wings spread wide, revealing the intricate structure of its feathers. It has a blue-grey head and back, and reddish-brown wings and tail. The second bird is positioned behind and to the left of the first, appearing as a dark silhouette against the blue background. The overall composition is centered and balanced.

Agota Kristóf

KELTAINEN KIRJASTO

ÁGOTA KRISTÓF:

Iso vihko (1986, suom. 1988)

Todiste (1988, suom. 2023)

ÁGOTA KRISTÓF

Todiste

Suomentanut
VILLE KEYNÄS

TAMMI
HELSINKI

F I
L I

Kirjallisuuden vientikeskus FILI on tukenut tämän kirjan kääntämistä.

Ranskankielinen alkuteos *La Preuve* ilmestyi 1988 Ranskassa.

Copyright © Éditions du Seuil, 1988

Suomenkielinen laitos © Ville Keynäs ja Tammi 2023

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

ISBN 978-952-04-5083-0

Painettu EU:ssa

1

Palattuaan takaisin isoäidin taloon Lucas käy pitkäkseen piha-aidan viereen, pensaiden varjoon. Hän odottaa. Rajavartijoiden rakennuksen eteen pysähtyy armeijan ajoneuvo. Siitä nousee sotilaita, jotka laskevat maastokankaaseen käärityn ruumiin maahan. Kersantti astuu ulos rakennuksesta ja heilauttaa kättään. Sotilaat avaavat kääron. Kersantti viheltää:

– Tuon tunnistaminen ei tule olemaan herkkua! Saa olla umpihullu että lähtee yrittämään tämän perkeleen rajan ylittämistä, ja vielä keskellä päivää!

Yksi sotilaista sanoo:

– Luulisi ihmisten tietävän, että se on mahdotonta.

Toinen sotilas sanoo:

– Täkäläiset tietävät. Ne, jotka yrittävät, ovat muualta.

Kersantti sanoo:

– Hyvä on, mennään jututtamaan vastapäisen talon idioottia. Jos hän vaikka tietäisi jotain.

Lucas menee sisälle taloon. Hän käy istumaan keittiön nurkkapenkille. Hän leikkaa leipää, nostaa viinipullon ja

vuohenjuuston pöydälle. Oveen koputetaan. Kersantti ja yksi sotilaista astuvat sisään.

Lucas sanoo:

– Odotin teitä. Istukaa. Ottakaa viiniä ja juustoa jos maistuu.

Sotilas sanoo:

– Maistuuhan se.

Hän ottaa leipää ja juustoa. Lucas kaataa viiniä.

Kersantti kysyy:

– Odotitte meitä. Miksi?

– Kuulin räjähdysten. Räjähdyksen jälkeen minulta tullaan aina kysymään, olenko nähnyt ketään.

– No näittekö?

– En.

– Ette nytkään.

– En nytkään. Kukaan ei tule kertomaan minulle aikeistaan ylittää raja.

Kersantti nauraa. Hänkin ottaa viiniä ja juustoa.

– Olisitte saattanut nähdä jonkun kuljeskelemassa täällä, tai metsässä.

– En ole nähnyt ketään.

– Kertoisitteko, jos näkisitte?

– Jos sanoisin että kertoisin, ette uskoisi.

Kersantti nauraa jälleen.

– Joskus ihmettelen, minkä takia teitä kutsutaan idiootiksi.

– Minäkin ihmettelen sitä. Minua vaivaa vain psyykinen trauma, lapsuuden peruja, sota-ajalta.

Sotilas kysyy:

– Mitä se tarkoittaa? Mitä hän sanoo?

Lucas selittää:

– Pääni on vähän tärähtänyt pommitusten seurauksena. Se tapahtui kun olin lapsi.

Kersantti sanoo:

– Juustonne on hyvää. Kiitos. Tulkaa mukaamme.

Lucas lähtee heidän mukaansa. Kersantti osoittaa ruumista ja kysyy:

– Tunnetteko tämän miehen? Oletteko koskaan nähnyt häntä?

Lucas katselee isänsä hajonnutta ruumista.

– Kasvoista ei ole mitään jäljellä.

Kersantti sanoo:

– Ihmisen voi tunnistaa myös vaatteista, kengistä, jopa käsistä tai hiuksista.

Lucas sanoo:

– Voin vain sanoa, ettei hän ole tästä kaupungista. Nuo vaatteet eivät ole täältä. Täällä kukaan ei käytä noin hienoja vaatteita.

Kersantti sanoo:

– Kiitos. Tuon me jo tiesimme. Mekään emme ole idiootteja. Minä kysyin, oletteko nähnyt tai huomannut hänet jossain.

– En ole. En missään. Näen, että häneltä on kiskottu kynnet irti. Hän on ollut vankilassa.

Kersantti sanoo:

– Meidän vankiloissamme ei kiduteta. Kummallista sen sijaan on, että hänen taskunsa olivat tyhjä. Ei edes valokuvaa, avainta tai lompakkoa. Hänellä on kuitenkin

täytynyt olla henkilökortti ja jopa kulkulupa päästäkseen rajavyöhykkeelle.

Lucas sanoo:

- Hän on hankkiutunut niistä eroon.
- Niin minäkin luulen. Ei halunnut tulla tunnistetuksi.

Mietin vain, ketä hän halusi sillä suojella. Lucas, jos te satutte vaikkapa sienestäessä löytämään jotain, tuottehan sen meille?

- Tietenkin tuon.

Lucas istuu pihapenkillä, nojaa päänsä talon valkoiseen tiiliseinään. Aurinko häikäisee. Hän sulkee silmänsä.

- Miten tästä eteenpäin?
- Kuten ennenkin. Täytyy herätä aamulla ja käydä nukkumaan illalla ja tehdä elääkseen se mikä pitää.
- Se vie aikaa.
- Ehkä koko eliniän.

Lucas herää eläinten ääntelyyn. Hän nousee ja menee katsomaan. Hän ruokkii siat, kanat ja kanit. Hän hakee vuohet joenrannasta, tuo pihaan ja lypsää. Hän vie maidon keittiöön. Istuu nurkkapenkille ja pysyy siinä hämärän tuloon asti. Silloin hän nousee, menee ulos ja kastelee puutarhan kasvit. Kuu on täysi. Palattuaan keittiöön hän syö vähän juustoa ja juo viiniä. Hän kurkottaa ulos ikkunasta ja oksentaa. Hän siivoaa pöydän. Hän menee isoäidin makuuhuoneeseen, avaa ikkunan tuulettaakseen. Istuu kampauspöydän ääreen, katsoo kuvaansa peilissä. Myöhemmin Lucas avaa oman huoneensa oven. Hän katsoo leveää sänkyä. Hän sulkee oven ja lähtee kaupungille.

Kadut ovat tyhjiä. Lucas kävelee rivakasti. Hän pysähtyy valoisan avonaisen ikkunan kohdalla. Siitä näkee keittiöön. Perhe syö päivällistä. Äiti ja kolme lasta pöydän ympärillä. Kaksi poikaa ja yksi tyttö. He syövät perunakeittoa. Isää ei näy. On kenties töissä, vankilassa tai leirillä. Tai ehkä hän ei palannut sodasta.

Lucas ohittaa meluisia kapakoita, joissa hän vasta vähän aikaa sitten soitti huuliharppua. Hän ei mene sisään vaan jatkaa kulkuaan. Hän kävelee linnan viereisillä valaisemattomilla kujilla ja sitten hautausmaalle vievää hämärää pikkutietä. Hän pysähtyy isoisan ja isoäidin haudan luona.

Isoäiti kuoli edellisvuonna saatuaan toisen halvauskoh-
tauksen.

Isoisä kuoli kauan sitten. Kaupunkilaiset sanoivat, että hänen vaimonsa myrkytti hänet.

Lucasin isä kuoli tänään yrittäessään päästä rajan yli eikä Lucas tule koskaan näkemään hänen hautaansa.

Lucas palaa kotiin. Hän kiipeää köyttä pitkin ullakolle. Siellä on olkipatja, vanha armeijan huopa ja kirstu. Lucas avaa kirstun, ottaa sieltä kouluvihon, kirjoittaa siihen muutaman lauseen. Hän sulkee vihon ja käy olkipatjalle makaamaan.

Hänen yläpuolellaan, ullakkoikkunasta loistavan kuun valossa, roikkuvat kattopalkista ripustetut äidin ja vauvan luurangot.

Lucasin äiti ja pikkusisko kuolivat kranaatin räjähtäessä viisi vuotta sitten, pari päivää ennen sodan loppumista, täällä isoäidin talon puutarhassa.

Lucas istuu pihapenkillä. Hänen silmänsä ovat kiinni. Hevosen vetämät kärryt pysähtyvät talon kohdalle. Ääni herättää Lucasin. Joseph, vihanneskauppias, tulee puutarhaan. Lucas katsoo häntä:

– Joseph, mitä kuuluu?

– Mitäkö kuuluu? Tänään oli toripäivä. Odotin sinua kello seitsemään asti.

Lucas sanoo:

– Olen pahoillani. En muistanut mikä päivä tänään on. Jos haluat, voimme nyt lastata kuorman.

– PELLEILETKÖ? Kello on nyt kaksi iltapäivällä. En tullut lastaamaan vaan kysymään, haluatko sinä että minä yhä myyn tuotteitasi. Sano jos et halua. Asia on minulle yhdentekevä. Myyn niitä vain tehdäkseni sinulle palveluksen.

– Totta kai haluan. Unohdin vain, että tänään oli toripäivä.

– Et unohtanut sitä pelkästään tänään. Unohdit sen myös viikko sitten ja sitä edellisellä viikolla.

Lucas sanoo:

– Kolmena viikkona? En tajunnutkaan.

Joseph pudistaa päätään:

– Sinulla ei tosiaan mene hyvin. Mitä teit kolmen viime viikon vihanneksillasi ja hedelmilläsi?

– En mitään. Olen kuitenkin kastellut istutukset joka päivä, luulisin.

– Luulisit? Mennään katsomaan.

Joseph menee talon taakse keittiöpuutarhaan. Lucas seuraa perässä. Vihanneskauppias kumartuu katsomaan kasvatuslavoja ja kiroaa:

– Ei jumaliste! Olet päästänyt kaiken mädäntymään! Katso nyt noita maahan pudonneita tomaatteja, ylikasvaneita papuja, keltaisia kurkkuja ja mustia mansikoita! Hulluksiko olet tullut? Päästää nyt hyvä kauppatavara pilaantumaan! Hirttää sinut pitäisi, tai teloittaa ampuamalla! Herneet ovat tältä vuodelta mennyttä, samoin kaikki sinun aprikoosisi. Omenat ja luumut voi ehkä vielä pelastaa. Hae jostakin ämpäri!

Lucas noutaa ämpärin ja Joseph alkaa kerätä ruohikkoon pudonneita omenia ja luumuja. Hän sanoo Lucasille:

– Ota toinen ämpäri ja kerää kaikki mikä ei ole pilaantunut. Ehkä se kelpaa sinun porsaillesi. Ai jumalauta! Elukat!

Joseph kiirehtii kanatarhaan. Lucas seuraa perässä. Joseph pyyhkiä otsaansa ja sanoo:

– Luojan kiitos ne eivät ole kuolleet. Anna talikko niin siivoan vähän. Ihme ettet unohtanut ruokkia elukoita!

– Ne eivät anna unohtaa itseään. Ilmoittavat kun niiden on nälkä.

Joseph uurastaa tuntikausia. Lucas auttaa, tekee mitä käsketään.

Auringon laskiessa he menevät keittiöön.

Joseph sanoo:

– Piru minut periköön! En ole ikinä haistanut näin kamalaa lemua. Mistä tämä löyhkä tulee?

Hän katselee ympärilleen ja huomaa ison kiulun täynnä vuohenmaitoa.

– Maito on hapantunut. Vie ulos ja kaada jokeen.

Lucas tottelee. Kun hän palaa, Joseph on tuulettanut keittiön ja pessyt kaakeliseinän. Lucas menee kellariin ja palaa sitten mukanaan viinipullo ja laardia.

Joseph sanoo:

– Tuon kanssa pitäisi olla leipää.

– Ei ole.

Joseph nousee mitään sanomatta ja hakee karrystään limpun.

– Tässä on. Ostin tämän toripäivän päätteeksi. Meillä ei enää leivota.

Joseph syö ja juo. Hän kysyy:

– Etkö sinä juo? Etkä syökään. Lucas, mitä on tapahtunut?

– Olen väsynyt. En pysty syömään.

– Olet kalpea tuon päivetyksesi alla ja sinulla on enää pelkkä nahka luiden verhona.

– Ei tässä mitään, tämä menee ohi.

Joseph sanoo:

– Mietinkin, että sinun päässäsi on jotakin pielessä. Kyse taitaa olla jostakin työstä.

– Ei tämä mistään työstä johdu.

Joseph iskee silmää.

– Kyllä minä teidät nuoret tiedän. Tekee vain häijyä ajatella, että noin komea poika päästää itsensä tarviölle tytön takia.

Lucas sanoo:

– Ei tämä johdu työstä.

– No mistä sitten?

– En minä tiedä.

– Et tiedä? Silloin pitää mennä lääkärille.
– Älä sinä minusta huolehdi. Tämä menee kyllä ohi.
– Ohi ja ohi. Hän lyö puutarhaansa laimin, päästää maidon happanemaan, ei syö eikä juo ja kuvittelee sitten voivansa jatkaa samaa rataa.

Lucas ei vastaa.

Lähtiessään Joseph sanoo:

– Kuulepas, Lucas. Jotta et enää unohtaisi toripäivää, minä herään tuntia aikaisemmin, tulen herättämään sinut ja lastataan yhdessä vihannekset, hedelmät ja myytävät elikot. Sopiiko?

– Sopii. Kiitos, Joseph.

Lucas antaa Josephille toisen viinipullon ja saattaa tämän kärryjen luo.

Hevosta piiskatessaan Joseph huutaa:

– Pidähän varasi! Rakkaus voi olla kuolemaksi.

Lucas istuu pihapenkillä. Hänen silmänsä ovat kiinni. Kun hän avaa ne, hän näkee pikkutytön keikkumassa kirsikkapuun oksalla.

Lucas kysyy:

– Mitä sinä teet täällä? Kuka sinä olet?

Tyttö hyppää maahan ja hypistelee vaaleanpunaisia lettinauhojaan:

– Léonie-täti pyytää, että tulisitte herra pastorin luo. Pastori on ihan yksin koska Léonie-täti ei voi enää olla töissä, makaa vain kotona eikä nouse enää sängystä, hän on liian vanha. Äiti ei ehdi käydä herra pastorin luona koska hän käy tehtaassa töissä, ja isä myös.

Lucas sanoo:

– Ymmärrän. Kuinka vanha sinä olet?

– En ihan tiedä. Viimeksi kun minulla oli syntymäpäivä minä olin viisi vuotta, mutta se oli talvella. Ja nyt on jo syksy ja minä voisin mennä kouluun jos en olisi syntynyt liian myöhään.

– Onko jo syksy!

Tyttö nauraa:

– Ettekö tiennyt? Jo kaksi päivää on ollut syksy vaikka luulisi että on vielä kesä kun on näin lämmin.

– Taidatkin olla hyvin perillä asioista!

– Niin taidan. Minulla on isovelji joka opettaa kaikkea.

Hänen nimensä on Simon.

– Entä mikä sinun nimesi on?

– Agnès.

– Se on nätti nimi.

– Lucas on myös nätti. Tiedän että teidän nimenne on Lucas koska täti sanoi: ”Mene hakemaan Lucas, hän asuu viimeisessä talossa, rajavartijoita vastapäätä.”

– Eivätkö vartijat pysäyttäneet sinua?

– Eivät he nähneet minua. Tulin takakautta.

Lucas sanoo:

– Haluaisin että minulla olisi sinunlaisesi pikkusisar.

– Eikö sinulla ole?

– Ei. Jos olisi, tekisin hänelle keinun. Haluatko, että teen sinulle keinun?

Agnès sanoo:

– Minulla on kotona keinu. Mutta keinun mieluummin tällä tavalla. Se on hausempaa.

Hän hyppää ilmaan, tarttuu kirsikkapuun oksaan ja keinahtelee nauraen.

Lucas kysyy:

- Etkö sinä ole koskaan surullinen?
- En, koska keksin aina jotakin mikä lohduttaa.

Tyttö pudottautuu maahan:

– Teidän pitäisi kiiruhtaa herra pastorin luo. Täti sanoi siitä minulle jo eilen ja toissa päivänä ja sitä edellisenä, mutta unohdin sen joka kerta. Nyt hän toruu minua.

Lucas sanoo:

- Ole huoleti. Käyn siellä tänä iltana.
- Hyvä on. Nyt minä sitten menen.
- Jää vielä hetkeksi. Haluaisitko kuunnella musiikkia?
- Minkälaista musiikkia?
- Kohta näet. Tule.

Lucas kaappaa tytön syliinsä, menee huoneeseensa, laskee lapsen sängylle ja asettaa äänilevyn vanhaan gramofoniin. Hän istuu lattialla sängyn vieressä, pää käsien varassa. Hän kuuntelee.

Agnès kysyy:

- Itketkö sinä?

Lucas pudistaa päätään.

Tyttö sanoo:

- Pelottaa. En pidä tästä musiikista.

Lucas tarttuu lapsen sääreeseen, puristaa sitä. Tyttö huutaa:

- Sattuu! Päästä irti!

Lucas hellittää otteensa.

Kun levy on soinnut loppuun, Lucas nousee kääntämään

toisen puolen. Tyttö on häipynyt. Lucas kuuntelee ääni-levyjä pimeään tuloon asti.

On ilta. Lucas pakkaa koriin hedelmiä, perunoita, munia, juustoa. Hän teurastaa kanan, kynii sen ja ottaa myös maitoa sekä viinipullon.

Hän soittaa pastorin ovikelloa. Kukaan ei tule avaamaan. Hän menee sisään avoimesta takaovesta. Jättää korin keittiöön. Koputtaa makuuhuoneen oveen, menee sisään.

Pastori on vanha, pitkä ja laiha. Hän istuu työpöytänsä ääressä. Yhden kynttilän valossa hän pelaa šakkia. Yksinään.

Lucas nostaa tuolin työpöydän ääreen, käy istumaan vanhusta vastapäätä. Hän sanoo:

– Antakaa anteeksi, isä.

Pappi sanoo:

– Korvaan teille vähitellen sen mitä olen velkaa, Lucas.

Lucas kysyy:

– Onko siitä kauan kun viimeksi kävin täällä?

– Ette ole käynyt koko kesänä. Ettekö muista?

– En. Kuka teitä on ruokkinut tässä välissä?

– Léonie toi joka päivä vähän keittoa. Mutta hän on ollut jo muutaman päivän sairas.

Lucas sanoo:

– Pyydän teiltä anteeksi, isä.

– Anteeksi? Minkä tähden? En ole kuukausiin maksanut teille. Minulla ei ole rahaa. Kirkko on erotettu valtiosta enkä saa enää korvausta työstäni. Minun on

elettävä uskovaisten antamilla lahjoituksilla. Mutta ihmiset pelkäävät tulla kirkkoon, koska sitä ei katsota hyvällä. Messussa käy enää muutama vanha köyhä nainen.

Lucas sanoo:

– Se etten ole käynyt ei johdu rahasta jonka te olette minulle velkaa. Vaan jostakin paljon pahemmasta.

– Pahemmasta? Mistä?

Lucas painaa päänsä:

– Olin tyystin unohtanut teidät. Unohdin myös puutarhani, toripäivät, maidon, juustot. Unohdin syömisenkin. Kuukausien ajan olen nukkunut ullakolla, minua pelotti mennä huoneeseeni. Vasta tänään kun luokseni tuli pieni tyttö, Léonien siskontytär, uskalsin mennä sinne. Hän myös muistutti velvollisuuksistani teitä kohtaan.

– Ette ole minulle mitään velkaa ettekä ole minusta millään tavalla vastuussa. Te myytte tilanne tuotteita ja elätte sillä. Jos minä en pysty maksamaan, on vain luonnollista että ette tuo minulle mitään.

– Sanon vielä uudestaan, ettei se johdu rahasta. Uskokaa minua.

– Selittäkää tarkemmin. Minä kuuntelen.

– En enää tiedä, miten jatkaa elämistä.

Pappi nousee seisomaan ja ottaa Lucasin kasvot käsiensä väliin:

– Lapseni, mitä teille on tapahtunut?

Lucas pudistaa päätään:

– En voi kertoa enempää. Se on kuin jokin sairaus.

– Ymmärrän. Jonkinlainen sielun sairaus. Joka johtuu herkästä iästä, kenties myös liiasta yksinäisyydestä.

Lucas sanoo:

– Mahdollisesti. Menen valmistamaan aterian ja sitten syömme yhdessä. Minäkään en ole syönyt pitkään aikaan. Oksennan aina kun yritän syödä. Teidän kanssanne se voisi onnistua.

Hän menee keittiöön, sytyttää tulen, panee kanan ja vihannekset kiehumaan. Hän kattaa pöydän ja avaa viinipullon.

Pappi tulee keittiöön:

– Lucas, sanon vielä kerran etten pysty maksamaan.

– Teidän täytyy kuitenkin syödä.

– Niin täytyy, mutten tarvitse tällaista juhla-ateriaa.

Kourallinen perunoita tai maissia riittää.

Lucas sanoo:

– Te syötte mitä minä tuon eikä rahasta enää puhuta.

– En voi suostua siihen.

– On helpompi antaa kuin vastaanottaa, niinkö? Isä hyvä, ylpeys on synti.

He syövät hiljaisuuden vallitessa. He juovat viiniä. Lucas ei oksenna. Aterian jälkeen hän tiskaa astiat. Pappi palaa huoneeseensa. Lucas menee sinne hänen perässään.

– Nyt minun on lähdettävä.

– Mihin te menette?

– Kävelemään kaduille.

– Voisin opettaa teitä pelaamaan šakkia.

Lucas sanoo:

– En usko, että se kiinnostaa minua. Se on monimutkainen peli, joka vaatii paljon keskittymistä.

– Kokeillaan.

Pappi selittää säännöt. He pelaavat erän. Lucas voittaa.

Pappi kysyy:

– Mistä te olette oppinut pelaamaan šakkia?

– Kirjoista. Tämä on ensimmäinen kerta kun pelaan oikeasti.

– Tulisitteko joskus taas pelaamaan?

Lucas menee pelaamaan joka ilta. Pappi kehittyy ja peleistä tulee mielenkiintoisia, vaikka Lucas voittaaakin joka kerta.

Lucas nukkuu taas huoneessaan, leveässä sängyssä. Hän ei enää unohda toripäiviä eikä päästä maitoa happanemaan. Hän pitää huolta eläimistä, puutarhasta ja talosta. Menee metsään keräämään polttopuita ja sieniä. Hän rupeaa taas kalastamaan.

Lapsena Lucas pyydysti kaloja paljain käsin tai onkimalla. Nyt hän houkuttelee kalat joenuomasta lammikkoon, josta ne eivät enää pääse pois. Lucasin täytyy vain poimia ne haavilla kun tarvitsee tuoretta kalaa.

Iltaisin Lucas syö papin kanssa, pelaa erän tai kaksi šakkia ja lähtee sitten kävelemään kaupungin kaduille.

Yhtenä iltana hän astuu sisään ensimmäiseen kohdalle osuvaan kapakkaan. Ennen, vielä sodan aikanaikin, se oli siisti, hyvin hoidettu kahvila. Nyt se on synkkä ja lähes tyhjä.

Tarjoilija, ruma ja väsynyt nainen, huutaa tiskinsä takaa:

– Paljonko?

– Kolme.

Lucas istuu punaviinin ja tupakantuhkan tahriman pöydän ääreen. Tarjoilija tuo kolme desilitraa talon punaviiniä. Hän ottaa maksun saman tien.

Kun Lucas on juonut kolme desilitraansa, hän nousee ja menee ulos. Hän kävelee kauemmas, aina Keskusaukiolle saakka. Hän pysähtyy kirja- ja paperikaupan luona, katselee pitkään näyteikkunaa: kouluvihkoja, lyijykyniä, pyyhekumeja ja muutama kirja.

Lucas menee vastapäiseen kapakkaan.

Siellä on vähän enemmän väkeä, mutta se on vielä edellistäkin kapakkaa saastaisempi. Lattia on sahajauhon peitossa.

Lucas asettuu avoimen oven viereen, koska paikassa ei ole minkäänlaista ilmanvaihtoa.

Pitkän pöydän ympärillä istuu rajavartijoita. Seurassa on myös tyttöjä. He laulavat.

Lucasin pöytään tulee istumaan pieni rääsyihin pukeutunut vanhus.

– Hei, soittaisitko jotain?

Lucas kuuluttaa:

– Puolikas ja kaksi lasia!

Pikku vanhus sanoo:

– En halunnut pummata lasillista, haluaisin vain että soittaisit. Niin kuin ennen.

– En pysty enää soittamaan niin kuin ennen.

– Ymmärrän. Soita nyt kumminkin. Se olisi mukavaa.

Lucas kaataa viiniä:

– Juo.

ÁGOTA KRISTÓF (1935–2011) syntyi Unkarissa ja pakeni kansannousun aikaan 1956 Sveitsiin. Siellä hän työskenteli tehtaassa ja oppi vähitellen uuden kotimaansa kielen. Hänen ensimmäinen romaaninsa *Iso vihko* (suom. 1988) sai kansainvälistä tunnustusta, ja se käännettiin yli 30 kielelle. Hän kirjoitti myös näytelmiä ja muita romaaneja.

Klassikkotrilogian ankarassa maailmassa muistin, identiteetin ja inhimillisyyden rajat hämärtyvät eikä mihinkään voi luottaa. Kaksosten tarinan toinen osa kyseenalaistaa kaiken, mikä oli *Isossa vihossa* totta.

”Riipaiseva, koskettava kertomus.”

THE WASHINGTON POST BOOK WORLD

”Järkyttää todellisuuden rajoja.”

DAGENS NYHETER

Kannen suunnittelu: Tuomo Parikka

